

Zaman Gazetesi

23 Eylül 2014

HERKUL MILLAS

Okulların başlamasıyla çok eski bir sorun medyada tartışıldı: okul kitaplarında ötekileştirilenler.

Agos'ta Serdar Korucu (15 Eylül), sonra da Taner Akçam bu konuyu ele aldılar: Süryaniler ve Ermenilerin okul kitaplarındaki imajı. Bu konu bana eskileri hatırlattı. Eğitimde ötekileştirmedeki istikrar devletin sürekliliğini kanıtlıyor. On yıllarca durum hep böyle olmuştur: çocuklarımıza ille de birilerini tehdit ve düşman olarak göstermede yarar görmüşüz. Bu kötüler iki türlü anlatılır: dış düşman ve iç düşman diye. Tabii bu iki şer güç iç içe gösterilir. Birileri dışarıdan kışkırtır ve

destekler, içeridekiler de ayaklanır ve “bizi” arkadan hançerler; veya iç düşmanlar karışıklık çıkarır ve dış düşmanların saldırmasını sağlar. Bu komplo teorileriyle on-on beş yaşlarında çocukların kafalarında düşman imajlarının kazılı kalmalarına çalışılır. Bir nefret söylemi çocukların içine yerleşir. Demek ki eğitimcilerimiz bunda bir yarar görüyorlar; benim göremediğim.

Bu iç ve dış düşmanlar geçmişteki, yani belli tarihî bir dönemdeki düşmanlar değildir; her zamanki, değişmez, kalıcı düşmanlardır. Öyle anlatılmalarının nedeni de zaten budur: Bu eski düşmanlar bugün de tehdit oluşturuyorlar anlayışı kitaplarda egemendir. En azından küçük yaşta çocukların anladığı budur. Birkaç örnek vereyim. 1987 yılında okutulan bir ilkokul Sosyal Bilimler kitabında komşu Yunanlıların ecdadı için “barbar kavimler”, “ele geçirdikleri toprakların eski ahalisini acımasızca öldürdüler” denmektedir. Ama aslında gösterilmek istenen bu eski kötü insanların yaptıkları değil, bir etnik grubun bugün de geçerli olan karakterlerinin sorunlu olduğudur. Şu cümle bunu ifade etmektedir: “Yunanlılar, kundaktaki çocukları da acımasız öldürebileceklerini daha o zaman (1821’de) göstermişlerdir.” Artık bebek katili “ötekinin” karakterlerini biliyoruz! (Ayrıntılar Tencere Dibin Kara kitabımda.)

Bu aşırı nitelermeler zamanla gerilemiştir ama anlayış aynı kalmıştır. İç ve dış tehdit hep vardır. 1996 yılında okutulan Orta İki Tarih kitabından (K. Kara) bir örnek: Türkiye zengin ve güçlüdür, denmektedir. “Bu özellikleri nedeniyle gerek büyük devletler ve gerekse bölge ülkeleri, hiçbir zaman güçlü bir Türkiye’nin oluşmasını istememektedirler... Türkiye’yi çevreleyen komşu ülkelere bakacak olursak, bu ülkelerin de açık ve gizli amaçları bulunmaktadır. Bu ülkelerin amaçları, durum ve şartlara göre; Anadolu’nun tamamına veya bir kısmına sahip olmak, ya da onun üzerinde yaşayanları bu topraklara sahip olamayacak güçsüzlüğe düşmek şeklinde görülmektedir. Sonuç olarak şunu görüyoruz ki, Türkiye, jeopolitik önemi nedeniyle sürekli bir tehdit ile karşı karşıyadır” (s.193).

On beş yıl sonra kullanılan ortaöğretim tarih kitaplarında da aynı anlayış süregelmektedir. Onuncu sınıf kitabında 1821 “Yunan İsyanı (Megalo İdea)” başlığı altında “azınlıklar içerisinde en ayrıcalıklı yere sahip olan Rumların” ayaklanması anlatılmakta, sonra benim anlamadığım bir sıçrama ile aynı sayfada (158), bugüne geçilmekte ve dış tehdide yer verilmektedir. Yunanistan’da 2006 tarihli bir kanundan yola çıkarak şunlar yazılmaktadır: “Yukarıdaki haberden de anlaşıldığı gibi Kurtuluş Savaşı’nın başlangıcı olan 19 Mayıs gününü sözde Pontus Rum Soykırım Anma Günü ilan eden Yunanistan’ın Türkiye toprakları üzerinde emelleri devam etmektedir.” Metnin devamında söz konusu bölgenin antik dönemden bugüne tarihi anlatılmakta, bölgeye yerleşen İyon ve Grek kolonilerden söz edilmekte sonra çelişkiler ve tuhaflıklarla devam edilmektedir. Yer isimlerinin “Grek ya da Rumlarla ilgisi yoktur”; “Bu halkın konuştuğu dil hiçbir zaman Yunanca olmadı” denmekte ama bir sonraki cümlede 1300 yıllarındaki gezginlerin bu halkın diline “Trabzon Yunancası” dediklerini okuyoruz! Yani anlaşılan “tehdit” bir toprak kaybı fobisinin ifadesidir. Ermenilerle ilgili pasajlar da aynı kaygıyı

göstermektedir. Bu kitapta Ermenilerin nasıl dış güçler tarafından isyana kışkırtıldıkları ayrıntılı anlatılmaktadır. Oysa, bu kitaba göre Osmanlılar bu milleti Bizans zulmünden kurtarmıştı, devletin hoşgörüsünden yararlanmışlardı, çok zengin olmuşlardı; “Türk halkının durumu ise tam tersiydi” (179). Bu yıl okutulan kitaplarda Ermenilerin nasıl resmedildikleri Taner Akçam ayrıntılı anlattığı için burada fazla bir şey yazmam gerekmiyor.

Okul kitaplarındaki ötekileştirme olayına hem neden hem sonuç olarak bakabiliriz. Bu önyargılı, etnik grupları genel ve bütün olarak ele alıp zaman içinde değişmediklerini vurgulayan anlayış pedagojik açıdan sorunludur. Bu eğitimle bu yönde düşünen, böyle bir algı sahibi nesiller yetişir. Yani fobili, her yanda düşman gören, güvensiz ve dolayısıyla yabancı düşmanlığı sergileyen kuşaklar. Böyle düşünen kimseler de ülke içinde kutuplaşmayı, ülke dışında gerilimi yaratır. Bu eğitimin neden olduğu zarar budur.

Ama bu kitapları sonuç olarak da görebiliriz. Toplum, devlet, tarihçiler, eğitimciler vb. bu biçimde düşündükleri için sonuç olarak bu kitapları üretiyorlar. Kimse de rahatsız olmuyor; daha doğrusu kitapların içeriğinden pek az kimse rahatsız oluyor. Beğenilmeyen ise “yanlış” diye niteleniyor. Oysa yazılanların yanlış olmanın ötesinde başka bir anlamı var: ülke içinde çok yaygın ötekileştirme eğilimini gösteriyor. Ötekileştirilenler yalnız yurt içindeki Süryaniler, Ermeniler gibi gayri-Müslim azınlıklar ve bazı komşu halklar değildir. Bu okul kitapları bu amaçla okuduklarında fobili anlayışın başkalarına da uzandığını görüyoruz. 1930’larda dindarlar düşmandı, son dönemde 1930’larda dindarlara düşman olanlar ötekileştiriliyor. Ülkeyi “bölmek isteyenler” her zaman gündemde. Komşuların ötesinde kimi zaman “gerici” Doğu, kimi zaman “sömürücü” Batı genel olarak düşman. Korkarım yeni Türkiye’nin okul kitaplarında faiz lobilerini ve paralelleri de göreceğiz.

Bu eğilimin temel nedeni bulunup bir şeyler yapılmazsa durum düzelmeyecek. Mesele okul kitaplarını düzeltmek değil, bataklığı kurutmak. Güven eksikliği midir, yoksa “herkesin gözü üzerimizde” diye ifade edilen bir dev aynası algısı mıdır, bilemeyeceğim. Ama bir yolunu bulup rahatlamadan hayali olanla gerçek olan düşman biri birinden ayıramayacak.